

በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ በሚገኙት ፡ የእስላም ፡

ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የሚሰራበት ፡ ሕግ ።

ለሸርዓ ፡ ሕግ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ መዋል ፡ መቀጠል ፡ ምክንያት ፡ የሆኑ ፡ ነገሮች ።

በዛኪ ፡ ሙስጠፋ ፡

መግቢያ ፡— ከፍትሐ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ በፊት ፡ የነበረው ፡ ሁኔታ ።

የሸርዓ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ለብዙ ፡ ጊዜያት ፡ በሕግ ፡ እንደተቋቋሙ ፡ ሆነው ፡ ኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ መቆየታቸውንና ፡¹ አሁን ፡ የሚፈጽሟቸውንም ፡ አቋማቸውንና ተግባራቸውን ፡ የሚገልጽ ፡ ሕግ ፡ ከመውጣቱ ፡ በፊት ፡ ይፈጽሙ ፡ እንደነበር ፡ በቅድሚያ ፡ መግለጹ ፡ ይጠቅማል ። በተጨማሪም ፡ የሸርዓት ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ በሚገኙበት ፡ በየትኛውም ፡ የዓለም ፡ ክፍል ፡ ልዩ ፡ ተግባር ፡ ለመፈጸም ፡ የተቋቋሙ ፡ ልዩ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ሆነው ፡ መታየታቸውን ፡ ማለትም ፡ በእስልምና ፡ ሃይማኖት ፡ ተከታዮች ፡ የግል ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ለሚነሱት ፡ አንድ ፡ አንድ ፡ ጥያቄዎች ፡ መፍትሔ ፡ ለማስገኘት ፡ መሆኑን ፡ ማስታወስ ፡ ይረዳል ። በኢትዮጵያ ፡ ግን ፡ የሸርዓት ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ድርጅትና ፡ ሥልጣን ፡ የሚመራው ፡ የቃዲዎችና ፡ የናኤባዎች ፡ ጉባኤ ፡ ቤት ፡ በተቋቋመበት ፡ በ፲፱፻፴፮² ዓ ፡ ም ፡ ዓዎጅ ፡ ሲሆን ፡ አንቀጽ ፡ ፪ ፡ እንዲህ ፡ ይላል ።

«ቀጥሎ ፡ የተጻፈውን ፡ ጉዳይ ፡ ለመቁረጥ ፡ ሥልጣን ፡ የተሰጠው ፤ የቃዲዎችና ፡ የናኤባዎች ፡ ጉባኤ ፡ ቤቶች ፡ እኛ ፡ በምንወስናቸው ፡ ቦታዎች ፡ ይቆማሉ ።

- (ሀ) የጋብቻ ፤ የመፋታት ፤ የመኖሪያ ፡ ገንዘብ ፡ ለሕግ ፡ ያልበቁ ፡ ሕፃናት ፡ ሞግዚትነትና ፡ የቤተሰብ ፡ ውስጥ ፡ በተዘምዶ ፡ ጉዳይ ፡ የተነሣ ፡ ጋብቻ ፡ እንደ፡እስላም ፡ ሕግ ፡ የተፈጸመ ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ ወይም ፡ ባለጉዳዮቹ ፡ ሁሉም ፡ እስላሞች ፡ የሆኑ ፡ እንደሆነ ፡
- (ለ) ስለ ፡ ወቅፍ ፡ ስጦታ ፤ ስለ ፡ አወራረስ ፡ ወይም ፡ ኑዛዜ ፡ አውራሹ ፡ (ሰጭው) ፡ ወይም ፡ ተናዛዥ ፤ እስላም ፡ ከሆነ ፡ ወይም ፡ ሚቹ ፡ በሞተበት ፡ ሰዓት ፡ እስላም ፡ ሆኖ ፡ ሞቶ ፡ እንደሆነ ፡
- (ሐ) ከዚህ ፡ በላይ ፡ ስለ ፡ ተጻፉት ፡ ጉዳዮች ፡ በማናቸውም ፡ በክስ ፡ ረገድ ፡ ስለ ፡ ኪሣራ ፡ የሚከፈለውን ፡ ገንዘብ ፡ መቁረጥ ።»

እነኚህ ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ አንቀጾች ፡ በኢትዮጵያ ፡ የሚገኙት ፡ የእስላም ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ሥልጣን ፡ በሰዳን ፡ በናይጄሪያ ፡ በኒጄር ፡ በሴኔጋልና ፡ በሌላም ፡ የአፍሪካ ፡ ሀገሮች ፡ በሚገኙት ፡ የሸርዓ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶችና ፡ የእስልምና ፡ ሃይማኖት ፡

1. ጄ. ኤስ ፡ ትራንስፎርሜሽን ፤ ኢስላም ፡ ኢን ፡ ኢትዮጵያ ፡ (እስልምና ፡ በኢትዮጵያ ፤) ገጽ ፡ ፻፴፮ ፤ ፻፶፩ ፤ ፻፶፮ ፤ ፻፶፯ ፤ ፻፶፱ ፤ ፻፷፪ ፡ ፍራንክ ፡ ካስና ፡ ኩባንያው ፡ ለንደን ፡ ቪዲዮጅጅ ፡ ዓ. ም. (እንደ ፡ ኤ. አቆጣጠር)

2. አዋጅ ፡ ቍጥር ፡ ፳፪ ፡ ፲፱፻፴፮ ፡ ዓ. ም.

ተከታዮችን ፡ የግል ፡ ሕግ ፡ በሚመለከቱ ፡ ነገሮች ፡ ለመስራት ፡ ከተቋቋሙት ፡ ልዩ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ጋር ተመሳሳይነት ፡ እንዲኖራቸው ፡ አድርጓል ። የእነዚህ ፡ የሕግ ፡ ረቂቆች ፡ መውጣት ፡ አንዳንድ ፡ አስገራሚ ፡ የሆኑ ፡ ጥያቄዎችን ፡ የሚያስነሳ ፡ ይመስላል ። ከመጀመሪያው ፡ ንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ሀ) በእስላም ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ሥልጣን ፡ ስር ፡ ስላለው ፡ የጋብቻ ፡ ሁኔታ ፡ እንደሚከተለው ፡ የሚያስረዳ ፡ ይመስላል ።

- ፩. ተጋቢዎቹ ፡ የእስልምና ፡ ሃይማኖት ፡ ተከታዮች ፡ የሆኑ ፡ እንደሆኑና ፡ ጋብቻውም ፡ በእስልምና ፡ ሕግ ፡ የተፈጸመ ፡ እንደሆነ ።
- ፪. ባልየው ፡ እስላም ፡ የሆነ ፡ እንደሆነና ፡ ጋብቻውም ፡ በእስላም ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ የተፈጸመ ፡ እንደሆነ ።
- ፫. ተጋቢዎቹ ፡ መጀመሪያ ፡ በተጋቡበት ፡ ጊዜ ፡ እስላሞች ፡ ሳይሆኑ ፡ ቀርተው ፡ በኋላ ፡ ግን ፡ እስልምናን ፡ እንደሃይማኖታቸው ፡ አድርገው ፡ ከተቀበሉ ።
- ፬. ተጋቢዎቹ ፡ እስላሞች ፡ የሆኑ ፡ እንደሆነና ፡ ግን ፡ ጋብቻው ፡ በእስላም ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ ያልተፈጸመ ፡ እንደሆነ ።
- ፭. ከተጋቢዎቹ ፡ አንድኛቸውም ፡ እስላም ፡ ሳይሆኑ ፡ ጋብቻው ፡ ግን ፡ በእስላም ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ የተፈጸመ ፡ እንደሆነ ።

ከአንድ ፡ እስከ ፡ ሦስት ፡ ያሉት ፡ ሁኔታዎች ፡ በሕጉ ፡ አርቃቂ ፡ ተወጥኖል ፡ ቢባል ፡ እንኳ ፡ አንቀጹ ፡ ለአራተኛውና ፡ ለአምስተኛው ፡ ሁኔታ ፡ ያገለግላሉ ፡ ብሎ ፡ አስቦ ፡ ነበር ፡ ማለቱ ፡ ያስቸግራል ። ነገር ፡ ግን ፡ በንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ሀ) መጨረሻ ፡ ላይ ፡ በገባው ፡ «ወይም» ፡ በሚለው ፡ መስተጻምር ፡ ምክንያት ፡ አንቀጹ ፡ ሁሉንም ፡ ያጠቃልላል ፡ ከማለት ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ ምርጫ ፡ የለንም ። እስላም ፡ ያልሆኑ ፡ ሰዎች ፡ በእስላም ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ እንዴት ፡ የጋብቻ ፡ ውሎችን ፡ ለመፈጸም ፡ እንደሚችሉ ፡ ወይም ፡ እስላሞች ፡ ከእስላም ፡ ሕግ ፡ ውጭ ፡ በቂ ፡ የሆነ ፡ የጋብቻ ፡ ውል ፡ ለመፈጸም ፡ እንዴት ፡ እንደሚችሉ ፡ መረዳት ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ።

በሕጉ ፡ ላይ ፡ የሚነሳው ፡ ሌላ ፡ ጥያቄ የሚገኘው ፡ በንዑስ ፡ አንቀጽ ፡ (ለ) ዋቅፍን ፡ ስጦታ ፡ በሚመለከትና ፡ ለተባለው ፡ ቃልም ፡ የተሰጠው ፡ ትርጉም ፡ የተሳሳተ ፡ ስለመሆኑ ፡ ነው ። በእስላም ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ዋቅፍ ፡ ሲባል ፡ የሚተረጎመው ፡ «ምንም ነገር ፡ መሠረታዊ ፡ አቋሙን ፡ ሳይለቅ ፡ ፍሬ ፡ የሚሰጥና ፡ ባለቤቱም ፡ የተባለው ፡ ፍሬ የሚውለው ፡ ለተፈቀደ ፡ ጥሩ ፡ ዓላማ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ በመስማማት ፡ እንደፈለገ ፡ በኃብቱ ፡ የማዘዝ ፡ ሥልጣኑን ፡ አሳልፎ ፡ ሲሰጥ ፡ ነው ።»³ ይህ ፡ በእንግሊዝ ፡ ሕግ ፡ ስለንብረት ፡ ተቆጣጣሪ ፡ ከሚናገረው ፡ ጋር ፡ ተመሳሳይነት ፡ ያለው ፡ የእስላም ፡ ሕግ ፡ መሆኑን ፡ በእንግሊዝ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ የንብረት ፡ ተቆጣጣሪ ፡ ስጦታ ፡ ብሎ ፡ መናገር ፡ የተለመደ ፡ እንዳልሆነ ፡ ሁሉ ፡ በእስላም ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ዋቅፍ ፡ ስጦታ ፡ ብሎ ፡ መናገር ፡ የተለመደ ፡ አይደለም ። ሕግ ፡ አውጭው ፡ ወቅፍን ፡ ሲጠቀምበት ፡ በተለመደው ፡ ግልጽ በሆነው ፡ ትርጉሙ ፡ እንደሆነ ፡ ወይም ፡ ወቅፍ ፡ ስጦታ ፡ በተባለው ፡ ላይ ፡ ልዩ ፡ የሆነ ለውጥ ፡ ለማምጣት ፡ ታስቦ ፡ ስለመሆኑ ፡ ያከራክራል ። ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ እስከ ፡ አሁን ፡ ቃሎቹን ፡ የተጠቀሙት ፡ ወቅፍን ፡ በሚመለከት ፡ አኳኋን ፡ ነው ። ወቅፍን ፡ ለመግለጽ ፡

3. አጭሩን ፡ የእስልምና ፡ ኢንላይክሎፔድያ ፡ ተመልከት ፤ ገጽ ፡ ፻፳፬ ፤ ሉዛክ ፡ ለንደን ፡ ቪዲዩዮ 9. ም. (እንደ ፡ አ. አቆጣጠር)

ሰጦታ : የሚለው : ቅል : መግባት : በማንኛውም : መንገድ : ሰጦታ : የክሱ : መሠረ
 ታዊ : ሃሳብ : ሆኖ : ሳለ : ከእስላም : ፍርድ : ቤቶች : ሥልጣን : ለማስቀረት :
 ምክንያት : እንደሆነ : ወይም : እንዳልሆነ : ለማወቅ : በሚደረገው : ጥረት : ማንም :
 ከመገረም : ሊቆጠብ : አይችልም ። የሸርዓ : ፍርድ : ቤቶች : የራሳቸው : አቋም : ባላ
 ቸው : በማንኛውም : የእስላም : ሀገሮች : ውስጥ : ሂባ : (ሰጦታ) : የሚታየው : በሸ
 ርዓ : ፍርድ : ቤቶች : ሥልጣን : ሥር : ሆኖ : ከግል : ሕግ : ጥያቄዎች : ውስጥ :
 እንደ : አንዱ : ሆኖ : ነው : ይህም : የሆነበት : ምክንያት : ከውርስ : ጋር : ባለው :
 ውጤትና : ግንኙነት : ነው ። ሕግ : አውጪው : ያሰበው : ወቅፍና : ሰጦታን : በአንድ
 ላይ : ለማስኬድ : ሆኖ : ሳለ : ግን : ሁለቱን : ቃላት : መለየት : የሚገባው : ነጠላ :
 ስረዝ : ያለመኖሩ : የተባለውን : ችግር : ለመፍጠር : ምክንያት : ሆኗል : ወይ? ምንክል
 ባትም : የተደረገው : ይህ : ሳይሆን : አይቀርም ።

በአንቀጽ : ፪ : የሕግ : ረቂቅ : ላይ : በተሰጡት : አጭር : አስተያየቶች : መሠረት :
 በኢትዮጵያ : ውስጥ : ያሉት : የእስላም : ፍርድ : ቤቶች : በአንቀጽ : በተጠቀሱት :
 ጉዳዮች : ላይ : ሥልጣን : እንደተሰጣቸውና : እስከ : አሁንም : ይህንኑ : ሲሰሩበት :
 ቆይተዋል : ለማለት : እንችላለን ።

የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : መውጣትና : የእስላም : ፍርድ : ቤቶች : ለሚገለገለው :
ሕግ : ላይ : ያስከተለው : ውጤት ። የፍትሕ : ብሔሩ : ሕግ : በ፲፱፻፶፪ : ዓ. ም.
 ሲወጣ : ከተነሱት : ጥያቄዎች : አንዱ : የእስላም : ፍርድ : ቤቶች : ሲገለገሉባቸው :
 የነበሩትን : ሕጎች : በማንኛውም : መንገድ : ለውጧቸው : እንደሆነ : ነበር ። ጥያቄ
 ውን : ለመመለስ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ቁጥር : ፫፲፫፻፵፯ : (፩) : መመልከት :
 ያስፈልጋል ። አንቀጹም : የሚለው ፤

«ግልጽ : የሆነ : ተቃራኒ : ድንጋጌ : ከሌለ : በቀር : በዚህ : በፍትሕ :
 ብሔር : ሕግ : ውስጥ : ለተመለከቱት : ጉዳዮች ፤ ከዚህ : በፊት : በልማድ :
 ወይም : ተጽፈው : ይሠራባቸው : የነበሩትን : ደንቦች : ሁሉ : ይህ :
 የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ስለ : ተተካ : ተሸረዋል» ።

የፍትሕ : ብሔሩን : ሕግ : ጠለቅ : ብለን : ስናየው : የዚህ : ሕግ : ሁለተኛው :
 መጽሐፍ : ፋ ጋብቻን ፣ የመፋታት : ሁኔታን ፣ ስለ : ቀለብ : መስጠት : ግዴታ ፣ ስለ :
 ሞግዚትነት : ስለ : ቤተሰብ : ዝምድና ፣ ተናዞ : ስለ : ሞተ : ሰው : ውርስና : ሳይናዘዝ :
 ስለ : ሞተ : ሰው : ውርስ ፣ ስለ : ሰጦታዎች ፣ ወዘተ. በሚመለከቱ : ነገሮች : ዝርዝር :
 ሕጎችን : ይዟል ። ከዚህም : ትክክለኛ : ሆኖ : የሚታየው : የሸርዓ : ደንቦች : ይህ :
 ሕግ : ለውጥ : ካመጣባቸው : ሕጎች : ውስጥ : መሆናቸውን : ነው ። ሁለተኛው : መጽ
 ሐፍ : ከወቅፍ : ስለተቀር : በሸርዓ : ፍርድ : ቤቶች : ሥልጣን : ሥር : የሚመጡትን :
 ጉዳዮች : ሁሉ : ያጠቃልላል ። በፍትሕ : ብሔሩ : ሕግ : ውስጥ : በተጻፉትና : ሥራ :
 ላይ : እንዲውሉ : በታቀዱት : አንቀጾች : መሠረት : ሕጉ : እንዲያገለግል : የታቀደው :
 ለጠቅላላው : በንጉሠ : ነገሥቱ : ግዛት : ውስጥ : ላሉት : ነዋሪዎች : ነው ። አንዱን :
 ክፍል : ወይም : ወገን : ከሌላው : ለመለየት : የተደረገ : ምንም : ምርጫ : የለም ። ሁለ

4. አንቀጽ : ፪፻፶—፲፻፳፭
 5. ሕግ : አውጭ : በአዋጅ : ቁጥር : ፳፪ : ፲፱፻፵፯ : ዓ. ም. ውስጥ : እንደ : ሰጦታ : አድርጎ : ስላ
 የው : ወቅፍ : ሰጦታን : በሚመለከት : አንቀጾች : ውስጥ : ተጨምሯል : ብሎ : መከራከር : ይቻላል ።

ተኛው ፡ መጽሐፍ ፡ በሸርዓ ፡ ላይ ፡ ደንቦች ፡ ለይቶ ፡ የሚያስቀር ፡ ሐረግ ፡ ጨርሶ ፡ አል
ያዘም ። ስለዚህ ፡ ከሕጉ ፡ አቋም ፡ የምንገነዘበው ፡ ትክክለኛው ፡ አስተሳሰብ ፡ የፍትሕ ፡
ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ሳይውል ፡ በፊት ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ይውሉ ፡ የነበሩትን ፡ የሸ
ርዓ ፡ ደንቦች ፡ የፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ከያዛቸው ፡ አንቀጾች ፡ ሁሉ ፡ የሸርዓን ፡ ደን
ቦች ፡ እንደ ፡ አሉ ፡ በግልጽ ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ እንዲቆዩ ፡ የሚያደርግ ፡ ምንም ፡ አንቀጽ ፡
አለመኖሩ ፡ ነው ። ይህ ፡ አባባል ፡ ተቀባይነትን ፡ ከአገኘ ፡ ተግባራቸው ፡ የሸርዓ ፡ ደንቦ
ችን ፡ ኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ በሚኖሩት ፡ እስላሞችና ፡ እስላሞችን ፡ በሚመለከቱ ፡ አንድ ፡
አንድ ፡ የቤተሰብ ፡ ግንኙነቶች ፡ ላይ ፡ ለመዳኘት ፡ የተቋቋሙት ፡ የእስላም ፡ ፍርድ ፡
ቤቶች ፡ የሚገለገሉበት ፡ ሕግ ፡ እንደሌላቸውና ፡ የፍትሕ ፡ ብሔሩም ፡ ሕግ ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡
ከዋለ ፡ አንስቶ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶቹም ፡ ሥራቸውን ፡ ማቆም ፡ ነበረባቸው ፡ ማለት ፡ ነው ።

ነገር ፡ ግን ፡ የእስላም ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ እንዳሉ ፡ እናውቃለን ።
እስከ ፡ አሁን ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ስለ ፡ መቆየታቸው ፡ ሕጋዊ ፡ መሆን ፡ ጠበቅ ፡ ያለ ፡ ተቃው
ሞን ፡ አላስከተለም ። የሚገለገሉበትም ፡ ሕግ ፡ ሸርዓ ፡ ሲሆን ፡ ይህንንም ፡ ሕግ ፡ ሥራ ፡
ላይ ፡ ለማዋል ፡ ያላቸው ፡ መብት ፡ እስካሁን ፡ ጠበቅ ፡ ያለ ፡ ጥያቄን ፡ አላስከተለም ፡
የሸርዓ ፡ ደንቦች ፡ አሁንና ፡ ወደፊትም ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ መዋል ፡ ከፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡
ጋር ፡ ተቃራኒ ፡ ነው ፡ ወይስ ፡ አይደለም ፡ የሚለው ፡ ጥያቄ ፡ እስከ ፡ አሁን ፡ በሊቃው
ንት ፡ ዘንድ ፡ ብቻ ፡ ለትምህርታዊ ፡ ውይይት ፡ ያህል ፡ ብቻ ፡ የተነሳ ፡ ነው ። ነገሩ ፡
በቅርብ ፡ የሚመለከታቸው ፡ ክፍሎችም ፡ ችግር ፡ እንዳለ ፡ እንኳን ፡ አልተረዱም ።
የፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፫፻፲፱፻፵፯(፩) ፡ ለአስከተለው ፡ «ትምህርታዊ» ፡
ጥያቄ ፡ ቀላል ፡ የሆነ ፡ ትምህርታዊ ፡ መልስ ፡ እንደሌለ ፡ አውቆ ፡ በመቀበል ፡ መጀመሩ ፡
በቂ ፡ ይሆናል ። ቢሆንም ፡ ቀጥለን ፡ የምንመረምራቸው ፡ በርከት ፡ ያሉ ፡ ገለጻዎች ፡
አሉ ።

ተሻሻሎ ፡ የወጣው ፡ የ፲፱፻፵፯ ፡ ዓ. ም. ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፵ ፡

ስለ ፡ ሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጾች ፡ የበላይነት ፡ ጥያቄ ፡

ተሻሻሎ ፡ የወጣው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፵ ፡ እንዲህ ፡ ይላል ።
«የሕዝብን ፡ መልካም ፡ ጠባይ ፡ ወይም ፡ ጸጥታን ፡ ወይም ፡ በፖለቲካ ፡ ረገድ ፡
የሚያውክ ፡ ካልሆነ ፡ በቀር ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ መንግሥት ፡ ግዛት ፡ የሚኖሩ ፡
ሰዎች ፡ የሃይማኖታቸውን ፡ ሥርዓት ፡ አክብረው ፡ በነፃ ፡ ከመፈጸም ፡ አይከለከ
ሉም» ።

የእስላም ፡ ሕግ ፡ ጋብቻንና ፡ ከጋብቻ ፡ ጋር ፡ የተያያዙትን ፡ ጥያቄዎች ፡ እንደ ፡
ሃይማኖት ፡ ሥርዓት ፡ ይመለከታቸዋል ።⁶ ውርስንና ፡ አንዳንድ ፡ የሰጠታ ፡ ዓይነቶች
ንም ፡ የሚመለከታቸው ፡ እንደዚህ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ የሃይማኖት ፡
ነጻነት ፡ ስለሚሰጥ ፡ በእነዚህ ፡ የሃይማኖት ፡ ሥርዓቶች ፡ ውስጥ ፡ ጣልቃ ፡ መግባት ፡
ፈጽሞ ፡ በሕግ ፡ ዘንድ ፡ ውጤት ፡ የለውም ፡ ብሎ ፡ መከራከር ፡ አይቻልምን ? የዚህ ፡
ዐይነት ፡ ክርክር ፡ ትክክል ፡ ያለመሆን ፡ ግልጽ ፡ ሆኖ ፡ የሚታየው ፡ ተሻሻሎ ፡ የወ
ጣው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፵ ፡ የሃይማኖት ፡ ነፃነትን ፡ የሚፈቅደው ፡ «በሕጉ ፡
መሠረት» ፡ ስለ ፡ ሆነና ፡ ፍትሕ ፡ ብሔሩም ፡ ከሕጎቹ ፡ ውስጥ ፡ አንደኛው ፡ መሆኑ ፡
ስለማያጠራጥር ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱና ፡ በፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ መካከል ፡ ምንም ፡
ዐይነት ፡ ቅራኔ ፡ የለም ፡ ማለት ፡ ይቻላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ለጉዳዩ ፡ የመጨረሻ ፡ መልስ ፡

6. በርከት ፡ ባሉ ፡ ክንቢዩ ፡ በተወረሱ ፡ እባባሎችና ፡ በቁርዓን ፡ መሠረት ፡ እስላሞች ፡ እንዲያገቡ ፡ ሚስቶቻ
ቸውን ፡ በደንብ ፡ እንዲይዙ ፡ ወዘተ. ይጠየቃሉ ።

አይሆንም ። የአማርኛው ፡ ትርጉም ፡ «በሕገ ፡ መሠረት» ፡ የሚለውን ፡ ሐረግ ፡ አይጨምርም ፡ አንቀጽ ፡ ፵ ፡ ስለዚህም ፡ አንቀጽ ፡ ለሚያወሳቸው ፡ ነገሮች ፡ ፍጹምነት ፡ ያለው ፡ ይመስላል ። የአማርኛው ፡ ትርጉም ፡ አፈሰላዊ ፡ ትርጉም ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ በእንግዘኛውና ፡ በአማርኛ ፡ ትርጉሞች ፡ መካከል ፡ ልዩነት ፡ በሚፈጠርበት ፡ ጊዜ ፡ የአማርኛው ፡ የበላይነት ፡ እንዳለው ፡ ሆኖ ፡ ይቆጠራል ።⁷ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፫፻፶፯ (፩) ፡ ከሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፵ ፡ ጋር ፡ ተቃራኒ ፡ መስሎ ፡ ስለሚታይ ፡ ይኸውም ፡ በእስላሞች ፡ ጋብቻና ፡ ውርስ ፡ መካከል ፡ ጣልቃ ፡ ለመግባት ፡ ስለሚሞክር በእርሱና ፡ በሕገ ፡ መንግሥቱ ፡ አንቀጽ ፡ ፵ ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ልዩነት ፡ እስከሚቀር ድረስ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ መሻሻል ፡ ወይም ፡ መሻር ፡ አለበት ፡ ብሎ ፡ መከራከር ፡ ይቻላል ። ይህ ፡ ዓይነቱ ፡ ክርክር ፡ ለችግሩ ፡ ጥቂት ፡ ማብራሪያ ፡ የሚሰጥ ፡ መስሎ ፡ ቢታይም ፡ እንኳ ፡ ቀደም ፡ ብለን ፡ ሳንሳነው ፡ ትምህርታዊ ፡ ጥያቄ ፡ አጥጋቢ ፡ የሆነ ፡ መልስ ፡ እንደማይሆን ፡ ማመን ፡ ይኖርብናል ። ይህም ፡ ጥያቄ ፡ በክስ ፡ መልክ ፡ ቢቀርብ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ለእንደዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ ችግር ፡ ከፍተኛ ፡ ግምት ፡ እንደማይሰጡት ፡ ማንም ፡ ሰው ፡ ማመን ፡ አለበት ።

በሃይማኖት ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ስለሚፈጸም ፡ ጋብቻ ፡ የሚያወሱት ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግች ፤

ለችግሩ ፡ ያለው ፡ ሌላው ፡ አማራጭ ፡ መንገድ ፡—

ጋብቻና ፡ ከጋብቻ ፡ የሚመነጨት ፡ አንድ ፡ አንድ ፡ ውጤቶች ፡ በእስላም ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ከፍተኛ ፡ ግምት ፡ እንደሚሰጣቸው ፡ ምንም ፡ ጥርጥር ፡ የለውም ። የፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ጋብቻን ፡ በሚመለከቱ ፡ ጉዳዮች ፡ ላይ ፡ በዝርዝር ፡ ይናገራል ። ሕጉም ፡ ሁለት ፡ የጋብቻ ፡ ክፍሎችን ፡ ይጠቅሳል ። ብሔራዊ ፡ ጋብቻና ፡ (ቁጥር ፡ ፮፻፺፯ እስከ ፮፻፴) ሌሎች ፡ ዐይነት ፡ ጋብቻዎች ፡ (ቁጥር ፡ ፮፻፳፭ እስከ ፮፻፺፮) ። ሌሎች ፡ ዐይነት ፡ ጋብቻዎች ፡ የሚለው ፡ ክፍል ፡ ሃይማኖታዊ ፡ ጋብቻንና ፡ ባህላዊ ፡ ጋብቻን ፡ ያጠቃልላል ። ቁጥር ፡ ፮፻፳፭ (፩) ፡ እንዲህ ፡ ይላል ፡—

«የሃይማኖት ፡ ጋብቻ ፡ ሊፈጸም ፡ የሚችልበት ፡ ሁኔታና ፡ የአፈጻጸሙ ፡ ዐይነት ፡ እንደ ፡ ሃይማኖቱ ፡ ይወሰናል» ።

ይህ ፡ አንቀጽ ፡ የእስላም ፡ የግል ፡ ሕግ ፡ በጣም ፡ አስፈላጊ ፡ በሆነው ፡ በጋብቻ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ እንዲያገለግል ፡ የሚያደርገው ፡ ይመስላል ። ስለዚህ ፡ ጋብቻው ፡ የተፈጸመው ፡ በእስላም ፡ ሕግ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ይህ ፡ ሕግ ፡ ጋብቻንና ፡ ጋብቻ ፡ የሚያስከትለውንም ፡ ያጠቃልላል ፡ ብሎ ፡ መከራከር ፡ ይቻላል ። ይህም ፡ ከሆነ ፡ ከእስላም ፡ የግል ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ጋብቻን ፡ የሚመለከተው ፡ ክፍል ፡ በአንቀጽ ፡ ፮፻፳፭ (፩) ፡ አማካይነት ፡ በፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ እንደ ፡ ተጨመረና ፡ አስፈላጊ ፡ የሆኑት ፡ የሕግ ፡ ደንቦችና ፡ እነዚህንም ፡ የሕግ ፡ ደንቦች ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ለሚያውሉት ፡ የእስላም ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ እስከ ፡ አሁን ፡ መቆየት ፡ በሕግ ፡ የተደገፈ ፡ ነው ።

ይህ ፡ ክርክር ፡ የሚያሳምን ፡ መስሎ ፡ ቢታይም ፡ እንኳን ፡ ጠለቅ ፡ ያለ ፡ ምርምርን ፡ ሊመክት ፡ አይችልም ። ቢያንስ ፡ ቢያንስ ፡ ሁለት ፡ ጥሩ ፡ የሆኑ ፡ የተቃውሞ ፡ ክርክሮች ፡ ሊሰነዘሩበት ፡ ይችላል ። አንደኛ ፤ ቁጥር ፡ ፮፻፺፭ (፪) ፡ እንዲህ ፡ ይላል ፡—

«በዚህ ፡ ሕግ ፡ ስለ ፡ ማንኛውም ፡ ዐይነት ፡ የጋብቻ ፡ ሥርዓት ፡ (ፎርም) ፡ የተመለከቱት ፡ ሁኔታዎች ፡ በማንኛውም ፡ አኳኋን ፡ መፈጸም ፡ አለባቸው» ።

7. ተሻሻሎ ፡ የወጣውን ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፻፳፭ ፡ ተመልከት ።

እነዚህ ፡ ሁኔታዎች ፡ ሲመረመሩ ፡ አንድ ፡ አንዶቹ ፡ ከሸረዓት ፡ ሕግ ፡ ጋር ፡ በትክክል ፡ እንደማይሄዱ ፡ ማንም ፡ ሊረዳው ፡ ይችላል ፤ ለምሳሌ ፡ በጋብቻ ፡ ላይ ፡ ጋብቻንና ፡ በብቸኛነት ፡ ለመኖር ፡ የተወሰነ ፡ ጊዜን ፡ የሚመለከቱት ፡ አንቀጾች ፤ ኢዳ (ቁጥር ፡ ፳፻፹፮ ፡ እና ፡ ፳፻፺፮ ፡ በቅደም ፡ ተከተል) ፡

ለማንኛውም ፡ የጋብቻ ፡ ዓይነቶች ፡ የጋራ ፡ የሆኑት ፡ እነዚህ ፡ አንቀጾች ፡ ሃይማኖታዊ ፡ ወይም ፡ የተለምዶ ፡ ደንቦች ፡ ሙሉ ፡ በሙሉ ፡ እንዳይሠራባቸው ፡ የሕግ ፡ አውጭው ፡ ሀሳብ ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ በግልጽ ፡ ያሳዩናል ።

ሁለተኛ ፤ አንቀጽ ፡ በተጋቢዎቹ ፡ ሃይማኖት ፡ መሠረት ፡ የተከበሩትን ፡ (የተፈፈጸሙትን) ፡ ጋብቻዎች ፡ ዐውቆ ፡ በሕግ ፡ ፊት ፡ ውጤት ፡ እንዲኖራቸው ፡ ለማድረግ የታሰበበት ፡ ሆኖ ፡ ይታያል ፤ ይህም ፡ በሃይማኖታዊ ፡ ሥርዐት ፡ የተፈጸሙትን ፡ ጋብቻዎች ፡ ሕጋዊ ፡ አድርጎ ፡ ይቆጥራቸዋል ፡ ማለት ፡ ነው ። ጋብቻና ፡ ከጋብቻ ፡ የሚነሱት ፡ አንድ ፡ አንድ ፡ ሁኔታዎች ፡ በልዩ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ውስጥ ፡ በተለየ ፡ ሕጎች ፡ መሠረት ፡ እንዲከናወኑ ፡ ለማድረግ ፡ ምናልባትም ፡ እቅድ ፡ አልነበረም ። ይህ ፡ ቢሆን ፡ ኖሮ ፡ ለተለያዩ ፡ የክርስትና ፡ ሃይማኖት ፡ ክፍሎችና ፡ ለአይሁዶች ፡ ልዩ ፡ ሕጎች ፡ መኖር ፡ ነበረበት ፤ እነዚህንም ፡ ሕጎች ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ለማዋል ፡ ልዩ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ጭምር ፡ መኖር ፡ ነበረባቸው ። በዚህም ፡ መሠረት ፡ የፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ አንቀጾች ፡ እንዲያገለግሉ ፡ የሚደረጉት ፡ ተጋቢዎቹ ፡ ጋብቻቸውን ፡ ለመፈጸምና ፡ ጋብቻቸውም ፡ በእነዚህ ፡ አንቀጾች ፡ መሠረት ፡ እንዲከናወን ፡ በሚመርጡበት ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ማለት ፡ ነው ። ዓላማው ፡ ይህ ፡ ነበር ፡ ብሎ ፡ መገመቱ ፡ ግን ፡ በጣም ፡ አስቸጋሪ ፡ ይሆናል ።

የሕግ ፡ አውጭው ፡ ዓላማ ።

የማንኛውንም ፡ ሕግ ፡ ትርጉምና ፡ ምን ፡ ለማለት ፡ እንደሚፈልግ ፡ ለማረጋገጥ ፡ ከሚረዱት ፡ አስፈላጊ ፡ ጥያቄዎች ፡ ውስጥ ፡ አንደኛው ፡ ሕግ ፡ አውጭው ፡ ምን ፡ አላማ ፡ ነበረው ? የሚለው ፡ ነው ። የሕግ ፡ አውጭውን ፡ ትክክለኛ ፡ ዓላማ ፡ ለማግኘት ፡ የሚያስችሉ ፡ ብዙ ፡ ሐሳቦች ፡ ተሰንዝረው ፡ ነበር ። ስለእነዚህ ፡ ሐሳቦች ፡ ለማተት ፡ ይህ ፡ ምቹ ፡ ቦታ ፡ አይደለም ። የሕግ ፡ አውጭውን ፡ ዓላማ ፡ ለማረጋገጥ ፡ በምንሞክርበት ፡ ጊዜ ፡ የተባለውን ፡ አንቀጽ ፡ ቃል ፡ እንዲሁም ፡ የፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ሳይውል ፡ በፊትና ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ከዋለ ፡ በኋላ ፡ የነበሩትን ፡ ውይይቶችና ፡ ጠቃሚ ፡ የሆኑትን ፡ ሁኔታዎች ፡ ብቻ ፡ መመልከት ፡ ይበቃል ።

ቁጥር ፡ ፫፻ ፡ ፫፻፵፯ ፡ (፩) ፡ በጣም ፡ ግልጽ ፡ ሆኖ ፡ በመጻፍና ፡ ብቻውንም ፡ ሆነ ፡ ወይንም ፡ ከሌላ ፡ አንቀጾች ፡ ጋር ፡ አጣምረን ፡ ብናነበው ፡ አጠቃላይ ፡ ተግባርን ፡ እንዲያከናውን ፡ የታሰበበት ፡ ስለመሆኑ ፡ ምንም ፡ ዓይነት ፡ ጥርጥር ፡ አያሳድርብንም ። ሕግ ፡ አውጭው ፡ በአንቀጹ ፡ ውስጥ ፡ ያሉትን ፡ ቀጥተኛ ፡ ቃሎች ፡ ሊጠቀም ፡ ማሰቡንና ፡ ለዚህ ፡ ሀሳቡም ፡ ፍጹም ፡ የሆነ ፡ ገለጻን ፡ ሰጥቷል ፡ ብለን ፡ ብንወስድ ፡ ሕግ ፡ አውጭው ፡ ያሰበው ፡ የፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ሳይውል ፡ በፊት ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ይውሉ ፡ የነበሩትን ፡ የሸርዓን ፡ ሕጎች ፡ ጨርሶ ፡ ለማስቀረት ፡ ነበር ፡ ከማለት ፡ ይልቅ ፡ ሌላ ፡ ምርጫ ፡ የለንም ። በሌላ ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ ይህንን ፡ አተረጓጎም ትክክለኛ ፡ እንዳይመስል ፡ የሚያደርጉት ፡ ሌላ ፡ ደጋፊ ፡ የሆኑ ፡ ነጥቦች ፡ አሉ ።

ለመጀመር ፡ ያህል ፡ የሕግ ፡ አውጪው ፡ ኮሚሽኑን ፡ ሁሉንም ፡ ባይሆን ፡ አብዛኛዎቹን ፡ የእስላም ፡ የግል ፡ ሕጎች ፡ የፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ምንም ሳያጨናግፋቸው ፡ እንዲቀጥሉ ፡ እንዳስበበት ፡ በቂ ፡ የሆነ ፡ ማስረጃ ፡ አለ ። ለዚህም ፡ ውጤት ፡ ለመስጠት ፡ በኮሚሽኑ ፡ ጥያቄ ፡ መሠረት ፡ ፕሮፌሰር ፡ ሬኔ ፡ ዳቪድ ፡ ጋብቻን ፡ ውር

ሰን : ወዘተ : የሚመለከቱትን : የሸርዓ : ሕግች : በቀር : ለሌሎቹ : ለማገልገል : እንዲችሉ : የሕግ : ረቂቆችን : አዘጋጁ : በፕሮፌሰር : ዳቪድ : የተዘጋጁት : የሕግ : ረቂቆች : በመጨረሻው : ረቂቅ : ውስጥ : አልተጨመሩም : ነበር : ሳይጨመሩ : ለመቅረታቸውም : ምንም : ዓይነት : ምክንያት : ሊገኝ : አይችልም : ቢሆንም : ምክንያቱን : ለመገመት : አያስቸግርም : ብፍትሐ : ብሔሩ : ሕግ : ውስጥ : የእስላምችን : የግል : አቋም : የሚመለከተውን : ክፍል : ስለ : ማርቀቁ : ያለው : ችግር : የሚመለከተው : የሕግ : አዋቂዎች : የሆኑትን : የኮሚሽኖን : ባለ : ሙያዎች : እንዳልሆነና : የፖሊሲ : ጥያቄ : በመሆኑ : ውሳኔ : ለመስጠት : ሥልጣን : ያለው : መንግሥቱ : እንደ : ሆነ : ፕሮፌሰር : ዳቪድና : ኮሚሽኖኑ : ሙሉ : በሙሉ : ያውቁት : ነበር : መንግሥቱም : ነገሩን : አጠናቅቆ : ይሆናል : ግን : የእስላም : ፍርድ : ቤቶች : በሚገለገሉባቸው : በሸርዓት : ሕጎች : ውስጥ : መንግሥቱ : ጣልቃ : ይገባል : የሚባለውን : አስተሳሰብ : መፍጠሩ : አስፈላጊ : ሆኖ : አላገኘውም : ይህም : ማለት : የሕግ : ረቂቁን : መተው : የሸርዓን : ሕጎች : ጨርሶ : ከመሰረዝ : ይልቅ : እንደ : አሉና ሳይሻሻሉ : እንዲቆዩ : ለማድረግ : ታስቦበታል : ማለት : ነው : በምክር : ቤቱ : ውስጥ ስለ : ፍትሐ : ብሔሩ : ሕግ : ወይይት : በተደረገበት : አንድ : አጋጣሚ : ጊዜ : ይህ : አስተያየት : ድጋፍን : አግኝቷል : ምክር : ቤቱ : በፍትሐ : ብሔሩ : ሕግ : ውስጥ : የግል : አቋምን : በሚመለከቱት : ምዕራፎች : ላይ : በሚከራከርበት : ጊዜ : ከምክር : ቤቱ : አባሎች : አንደኛው : እስላምችን : በሚመለከት : ነገር : እነኝህ : ምዕራፎች : የሸርዓን : ሕግች : ለመተካት : በማሰብ : እንደሆነና : እንዳልሆነ : ጠየቀ : ተናጋሪውም : ጥያቄውን : ለፍርድ : ሚኒስትር : በጽሑፍ : መልክ : ላከ : በጽሑፍ : መልክ : የተላከውም : የሚኒስትሩ : መልስ : የፍትሐ : ብሔሩ : ሕግ : ሥራ : ላይ : መዋል : የእስላም : ፍርድ : ቤቶችን : ወይንም : የሚገለገሉባቸውን : ሕጎች : እንዲያናጋቸው : በማሰብ : አይደለም : የሚል : ነበር :

የሚኒስትሩ : መልስ : «የመንግሥቱን : ሀሳብ» : በግልጽ : የሚያሳይ : ነው : ለማለት : ይቻላል : የፍርድ : ሚኒስትር : የፍትሐ : ብሔሩን : ሕግ : ለመተርጎም : በቂ : የሆነ : ሥልጣን : እንደ : ተሰጠው : ወይም : እንደ : አልተሰጠው : የእርሱም : አባባል : በምክር : ቤቱ : አልፎ : በንጉሠ : ነገሥቱ : ከጸደቀ : ሕግ : ጋር : አንድ : ላይ : ሲታይ : ሕጋዊ : አቋም : አለው : ወይንስ : የለውም? ብሎ : ለመጠየቅ : ይቻላል : ለዚህ : ጥያቄ : መልስ : ስንሰጥ : ሚኒስትሩ : በእርግጥ : ሕጉን : አይተረጉመውም : ነበር : በቀላሉ : ሲያደርግ : የነበረው : መንግሥቱ : በተረዳውና : በአስበበት : መሠረት : ከፍትሐ : ብሔሩ : ሕግ : ክፍሎች : አንደኛው : እንዴት : ሥራ : ላይ : እንደሚውል : ነበር : ለማለት : እንችላለን : ስለዚህ : የምክር : ቤቱ : የፍትሐ : ብሔሩን : ሕግ : የአጸደቀው : እስላምችን : የሚመለከተውን : የግል : ሕግ : የሆኑትን : የሸርዓት : ሕጎች : አናግቷቸዋል : በሚል : እምነት : ነው : በዚህ : አጋጣሚ : ጊዜ : ሕግ : አውጭው : ስለ : ነበረው : ሀሳብ : ትክክለኛ : ገለጻ : ሳይሰጥ : እንደቀረ : የወጣው : ሕግና : ሀሳቡ : ተጻራሪ : መሆኑን : እናያለን :

በተጨማሪም : የእስላም : ፍርድ : ቤቶችና : የሚጠቀሙባቸውም : ደንቦች : ሥራ : ላይ : የሚቆዩት : በንጉሠ : ነገሥቱ : ፈቃድና : ትእዛዝ : እንደሆነ : ማስረጃ : አለ : ሕጉ : ሥራ : ላይ : እንደዋለ : ከጥቂት : ጊዜ : በኋላ : የእስላም : ፍርድ : ቤቶች : ሥራ

8. በሚስት : ላይ : ሚስት : ከፍተኛ : ዕድሜ : ስለመድረስና : ውርስን : ከማስተዳደር : ጋር : የተያያዙት : አጠቃላይ : ያልሆኑት : ሃሳቦች :

ቸውን ፡ ያቆማሉ ፡ የሸርዓት ፡ ሕጎችም ፡ ይቀራሉ ፡ የሚል ፡ የአልተጨበጠ ፡ ወሬ ፡ ይወራ ፡ ነበር ። ይህም ፡ ወሬ ፡ ብዙዎቹን ፡ የእስላም ፡ ሽማግሌዎችና ፡ የተከበሩ ፡ ሰዎች ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ዘንድ ፡ ቀርበው ፡ በነገሩ ፡ የተሰማቸውን ፡ ድንጋጤ ፡ እንዲገልጹ ፡ አድርጓቸዎል ። ንጉሠ ፡ ነገሥቱም ፡ በሸርዓት ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ሥራ ፡ ውስጥ ፡ ማንም ፡ እንደማይገባ ፡ አረጋገጡላቸው ። በእዚህ ፡ ስብሰባ ፡ ውጤትና ፡ በምክር ፡ ቤቱ ፡ ውስጥ ፡ በተነሳው ፡ ጥያቄ፡ምክንያት ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ፡ የፍርድ ፡ ሚኒስቴር ፡ የሸርዓት ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ በ፲፱፻፴፯ ፡ ዓ. ም. አዋጅ ፡ መሠረት ፡ ሥራቸውን ፡ እንዲቀጥሉ ፡ የሚያዝ ፡ ሰርኩሌር ፡ ለሸርዓት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፕሬዚዳንት ፡ ላከ ። ይህ ፡ ሰርኩሌር ፡ በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ አልወጣም ፡ ነበር ። ከእዚያን ፡ ጊዜ ፡ ጀምሮ ፡ የፍርድ ፡ ሚኒስትርና ፡ የእስላም ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ በእዚያ ፡ መሠረት ፡ ይሰሩና ፡ ይግባቡ ፡ ነበር ። ምንም ፡ እንኳን ፡ ሰርኩሌሩ ፡ ብቻውን ፡ ሲታይ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ ከተነሳው ፡ ስለ ፡ ፍርድ ፡ ሚኒስትር ፡ በምክር ፡ ቤቱ ፡ በተላለፈ ፡ ሕግ ፡ ላይ ፡ የመተርጎምና ፡ የመወሰን ፡ ሥልጣን ፡ ጋር ፡ የሚመሳሰል ፡ ሕግ ፡ ነክጥያቄን ፡ ቢያስነሳም ፡ የፍርድ ፡ ሚኒስትር ፡ ከአለው ፡ ሥልጣን ፡ ይልቅ ፡ የበለጠ ፡ ከኋላው ፡ የአለ ፡ ይመስላል ። እርሱም ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ሥልጣን ፡ ድጋፍ ፡ አለው ። ንጉሠ ፡ ነገሥቱም ፡ በአሁኑ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ፈቃደኝነታቸውን ፡ በግልጽ ፡ ያሳዩት ፡ በሸርዓት ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ሥራ ፡ ውስጥ ፡ ማንም ፡ አይገባም ፡ ብለው ፡ ለእስላም ፡ ሽማግሌዎች በአረጋገጡላቸው ፡ ጊዜ ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ የእስላም ፡ ፍርድ ፡ ቤቶችና ፡ የሚገለገሉባቸው ፡ የሸርዓት ፡ ሕጎች ፡ በሕግ ፡ እንደተቋቋሙ ፡ ሆነው ፡ ይሠራሉ ፡ ከሚለው ፡ አነጋገር ፡ በላይ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ እንችላለን ። እስላሞችን ፡ የሚመለከተው ፡ የእስላም ፡ የግል ፡ ሕግ ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ስለ ፡ መቀላሰም ፡ ተቃውሞን ፡ ከአስከትለም ፡ ቢያንስ ፡ ሁለት ፡ ጥሩ ፡ የሆኑ ፡ መልሶች ፡ ይገኙ ለታል ። እነዚህም ፡ —

- ፩. የሕግ ፡ አውጭው ፡ እውነተኛ ፡ ሀሳብ ፡ የሸርዓት ፡ ደንቦች ፡ በቁጥር ፡ ፫፻፲፱፻፴፯ ፡ (፩) ፡ ምክንያት ፡ ሥራቸውን ፡ እንዳያቋርጡና ፡
- ፪. የንጉሠ ፡ ነገሥቱም ፡ ምኞት ፡ የሸርዓት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ እንደ ፡ ቀድሞው ፡ ሥራውን ፡ እንዲቀጥል ፡ ነበር ።

ነገር ፡ ግን ፡ በሁለተኛው ፡ መጽሐፍ ፡ መጀመሪያ ፡ ላይ ፡ በአዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፳፪ ፡ ፲፱፻፴፯ ፡ ዓ. ም. መሠረት ፡ እንደተገለጠው ፡ ሁሉ ፡ የእስላሞችን ፡ የግል ፡ አቋም ፡ በሚመለከቱ ፡ ነገሮችና ፡ በእስላም ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ሥልጣን ፡ ሥር ፡ ለሚመጡት ፡ ነገሮች ፡ ሁሉ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ አያገለግልም ፡ የሚል ፡ አጠር ፡ ያለ ፡ አንቀጽ ፡ ቢጨመር ፡ ኖሮ ፡ በይበልጥ ፡ ግልጽ ፡ አይሆንም ፡ ነበርን ?

ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የሚከተሉት ፡ የሕግ ፡ ፍልስፍና ፡

በጠቅላላው ፡ አነጋገር ፡ ኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘው ፡ የእስልምና ፡ ሃይማኖት ተከታይ ፡ በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ከሚገኘው ፡ የሱኒ ፡ የሕግ ፡ ፍልስፍና ፡ ውስጥ ፡ ከሦስቱ ፡ ማለት ፡ ሃናሬ ፡ ሻሬና ፡ ማሊኪ ፡ አንዱን ፡ ወይም ፡ ሌላውን ፡ ይከተላል ። ከእነዚህም ውስጥ ፡ የታወቁ ፡ የሃንባሊ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ተከታዮች ፡ የሉም ፤ ቢሆንም ፡ ከደቡብ አረቢያ ፡ ከመጡት ፡ ሰዎች ፡ መካከል ፡ ጥቂት ፡ ዛይዲስና ፡ ኢባዲስ ፡ (ሁለቱም ፡ ከሺክ ፡ ክፍል ፡ ናቸው) ይገኛሉ ። ኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ከሚገኙት ፡ እስላሞች ፡ ውስጥ ፡ የሻሬና ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ተከታዮች ፡ ቁጥራቸው ፡ የበዛ ፡ ነው ፡ የሚባል ፡ አነጋገር ፡

ገር : አለ : ነገር : ግን : ይህን : አባባል : ለማረጋገጥ : አስቸጋሪ : ነው ። ሀናፊዎች : በሽርዓት : ፍርድ : ቤት : ውስጥ : በቁጥር : ከፍተኛነት : ይዘው : የቆዩበት : ጊዜ : ነበር ። በአሁኑ : ጊዜ : ከቃዲዎች : ውስጥ : ብዙዎቹ : ኤርትራ : ውስጥ : ከሚገኙት : ከጥቂት : ሀናፊዎችና : ማሊኪዎች : ጋር : ሻፊዎች : ናቸው ።

የእስላሙ : ሕዝብ : አንዱን : የትምህርት : ቤት : ዓይነት : በማይከተልበት : እንዲህ : በአለው : ሁኔታ : ፍርድ : ቤቶች : ሊከተሉት : ስለሚገባቸው : የትምህርት : ቤት : ዓይነት : ጥያቄን : ያስነሳል ። የእስላሙ : ሕዝብ : በጠቅላላው : ወይንም : በሌላው : ክፍል : የአንድ : ዓይነት : ፍልስፍና : ተከታዮች : ቢሆኑ : ኖሮ : ፍርድ : ቤቶች : ማድረግ : የሚገባቸው : ተከክለኛው : ነገር : ያንን : ፍልስፍና : መከተል : ነው ። በአንድ : ሀገር : ውስጥ : የሚገኘው : የእስላሙ : ህዝብ : የሚከተላቸው : የፍልስፍና : ዓይነቶች : ከአንድ : በላይ : በሚሆኑበት : ጊዜ : ፍርድ : ቤቶች : ሊከተሉት : የሚገባቸውን : ፍልስፍና : ለመወሰን : ሦስት : ምርጫዎች : እንዳሉ : ይታወቃል ።

፩. መከተል : የሚገባቸውን : ፍልስፍና : መወሰኑን : መንግሥቱ : አስፈላጊ : ሆኖ : ያገኘው : ይሆናል ። ይህም : ፍርድ : ቤቶች : ሊከተሉት : የሚገባቸው በሕግ : አውጭው : የወጣ : ሕግ : ይሆናል ። እንደዚህ : ዐይነቱ : እርምጃ : በግብፅ : በሱዳንና : በሌላም : ሀገሮች : ተወስዶ : ነበር ። ኢትዮጵያ : እንደዚህ : ዓይነቱን : እርምጃ : አልተከተለችም ። ፍርድ : ቤቶች : ትምህርቱንና : ዓላማውን : ተከትለው : የሚገለገሉበትን : ፍልስፍና : መወሰኑ : ለፍርድ : ቤቶችና : ለባለ : ጉዳዮች : (ከሳሽና : ተከሳሽ) : መተው : ሕጉን : ግልጽና : እርግጠኛ : ቢያደርገውም : በቅርቡ : እንደምናየው : የሽርዓት : ሕግ : በሚከተለው : መሠረታዊ : መመሪያ : ላይ : አገልግሎቱ : አጠራጣሪ : ነው ።

፪. ባለ : ጉዳዮቹ : የሚከተሏቸውን : ትምህርት : ቤቶች : ፍርድ : ቤቶችም : ለመከተል : ይመርጡ : ይሆናል ። ይህም : ዓይነት : ምርጫ : ሁለት : ግልጽ የሆኑ : ጥቅሞች : አሉት ። በመጀመሪያ ፣ ለባለ : ጉዳዮቹ : አስፈላጊ : ሆነው : ሊገኙ : ለሚችሉና : የግል : አቋማቸውን : በሚመለከቱ : ነገሮች : ላይ : በእራሳቸው : የግል : ሕግ : እንዲፈረድላቸው : ወይም : እንዲፈረድባቸው : ዕድል : ይሰጣቸዋል ። ሁለተኛው : ምክንያት ፣ በራሳቸው : የሕግ : ትምህርት : ቤት : ፍልስፍና : መሠረት : የጋብቻ : ውል : የፈጸሙ : ባለ : ጉዳዮች ፣ ስለ : ቀለብ : መስጠት : ግዴታ : ስለ : ቤተ : ሰብ : ዝምድና : መፋታትንና : የመሳሰሉትን : ነገሮች : የሚመለከቱ : ጉዳዮች : በሌላ : ትምህርት : ቤት : ፍልስፍና : መሠረት : ሲወሰኑ : የሚያመጡትን : ችግሮች : ለማስቀረት : ይረዳል ። ይህ : ምርጫ : ደግሞ : በይግባኝ : ጊዜ : በመጀመሪያው : ፍርድ : ላይ : ከአገለገለው : ሕግ : ጋር : አንድ : እንደሚሆን : ያረጋግጣል ። ቢሆንም : ይህ : ምርጫ : የራሱ : የሆኑ : ችግሮች : አሉት ። ባለ : ጉዳዮቹ : ከተለያዩ : የሕግ : ፍልስፍና : በሚሆኑበት : ጊዜ : ለሚያስከትለው : ችግር : መፍትሔ : አያገኛለትም ። ባለ : ጉዳዮቹ : በሚከተሏቸው : የተለያዩ : ፍልስፍናዎች : መሠረት : ቃዲው : የሁሉንም : ፍልስፍና : መጠቀም : እንደ : አለበት : የተለመደ : ወይም : አስፈላጊ : ስለ : መሆኑና : ስለ : አለመሆኑ : ማንም : እርግጠኛ : አይደለም ። ኢትዮጵያ : ውስጥ : የሚገኙት : የእስላም : ፍርድ : ቤቶችም : ይህን : ምርጫ : አይከተሉም ።

፫. ቃዲው : የሚከተለውን : ፍልስፍና : መሠረታዊ : መመሪያ : ፍርድ : ቤቱም : ይከተለው : ይሆናል ። ኢትዮጵያ : ውስጥ : የሚገኙት : የእስላም : ፍርድ : ቤቶችም : የሚያደርጉት : ይህንን : ነው ። ይህ : ዓይነቱ : ምርጫ : ከታች : የምንገ

ልጻቸውን ፡ ቸግሮች ፡ የሚያስከትል ፡ መስሎ ፡ ቢታይም ፡ ከሸርዓት ፡ ትምህርቶች ፡ ጋር ፡ ተስማሚ ፡ የሆነው ፡ አንዱ ፡ ምርጫ ፡ ነው ።

ቃዲው ፡ መከተል ፡ ስለሚገባው ፡ ፍልስፍና ፡ የቀድሞው ፡ የሸርዓ ፡ አስተያየት ፡

«አል ፡ ቃዲ ፡ ያቅዱ ፡ አላ ፡ ማድሃቢሂ» ፡ የሚባል ፡ የታወቀ ፡ የሸርዓ ፡ አነጋገር ፡ አለ ። (ጻኛ ፡ በራሱ ፡ ፍልስፍና ፡ ባገኘው ፡ እምነት ፡ መሠረት ፡ ብቻ ፡ ይፈረዳል) ።

የሸርዓን ፡ ሕግ ፡ በሚገባ ፡ በተማሩና ፡ በሱም ፡ ጠለቅ ፡ ያለ ፡ እውቀት ፡ ያላቸው ፡ ብቻ ፡ ቃዲ ፡ ሆነው ፡ ለመሾም ፡ እንዲችሉ ፡ ሸርዓ ፡ ያሳስባል ። አንድ ፡ አንዶቹ ፡ መሪ ፡ የሆኑት ፡ ኢማሞች ፡ ቃዲው ፡ መሠረታዊ ፡ ለሆኑት ፡ የሸርዓ ፡ ሕጎች ፡ ዋናው ተርጓሚ ፡ እንዲሆን ፡ የማንንም ፡ አስተያየት ፡ ሳይከተል ፡ በራሱ ፡ ብቻ ፡ ከተባለው ፡ የሸርዓ ፡ ሕግ ፡ ደንቦችን ፡ እንዲያፈልቅና ፡ ለመረዳትም ፡ እንዲችል ፡ ያሳስባሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ አንድ ፡ አንዶቹ ፡ የቀድሞ ፡ አስተያየት ፡ ያላቸው ፡ ኢማሞች ፡ አሉ ፡ ሀኒፋንና ፡ ማሊክን ፡ ጨምሮ ፡ እንደ ፡ ቃዲ ፡ ሆኖ ፡ የሌሎችን ፡ አስተያየትና ፡ ትርጉም ፡ በመከተል ፡ የሚሰራ ፡ (ቀጅ) ፡ ለመሾም ፡ ይቻላል ፡ ይላሉ ። መሠረታዊውን ፡ ሕግና ፡ ከራሳቸውም ፡ አስተያየት ፡ ለመተርጎም ፡ የሚችሉት ፡ ጨርሰው ፡ በመጥፋታቸው ፡ ምክንያት ፡ በማንኛውም ፡ የአስላም ፡ ሀገሮች ፡ በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ የሚከተሉት ፡ ይህንኑ ፡ ነው።

መሠረታዊውን ፡ ሕግ ፡ ለመተርጎም ፡ (ሙጅታሂድ) ፡ የሚችል ፡ ሰው ፡ ብቻ ፡ ቃዲ ፡ ሆኖ ፡ እንዲሰራ ፡ ይሾማል ፡ ከተባለበት ፡ ጊዜ ፡ አንስቶ ፡ ትክክለኛው ፡ የሸርዓ ፡ ሕግ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ በሚያምንበት ፡ መሠረት ፡ ቃዲው ፡ የበላይነትን ፡ መያዝ ፡ አለበት ፡ የሚል ፡ ሃሳብ ፡ (ቲዎሪ) ፡ ተሰንዝሮ ፡ ነበር ። የሌላውን ፡ መሠረታዊ ፡ ሕግ ፡ ትርጓሜ ፡ አስተያየቶች ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ እንዲያውላቸው ፡ (እንዲገለገልባቸው) ፡ አልተፈቀደለትም ፡ ነበር ፡ ምክንያቱም ፡ በአንድ ፡ በተለየ ፡ ጥያቄ ፡ ላይ ፡ ትክክለኛው ፡ የሸርዓ ፡ ሕግ ፡ አቋም ፡ ናቸው ፡ ብሎ ፡ በእርግጥ ፡ ከአመነ ፡ የራሱ ፡ አስተያየቶች ፡ ይሆኑ ፡ ነበር ።⁹ ይህ ፡ ሃሳብ ፡ ገልባጭና ፡ የአንዱን ፡ የተለየ ፡ ፍልስፍና ፡ በሚከተለው ፡ ቃዲ ፡ ላይ ፡ ጠበቅ ፡ ባለ ፡ ሁኔታ ፡ የሰራ ፡ ነበር ። ይህ ፡ የተመሠረተበት ፡ ፍልስፍና ፡ በጣም ፡ ቀላል ፡ ነው ። ከብዙ ፡ ትምህርት ፡ ቤቶች ፡ መካከል ፡ ለመምረጥ ፡ ዕድል ፡ ያለው ፡ ቀጅ ፡ ከሌላዎች ፡ ፍልስፍናዎች ፡ ይልቅ ፡ ሸርዓን ፡ በትክክል ፡ ለማስተዋልና ፡ ለመግለጽ ፡ እንዲያስችል ፡ የሚረዳውን ፡ ፍልስፍና ፡ ይመርጣል ፡ ይከተለውማል ። ስለዚህ ፡ ለርሱ ፡ ትክክለኛ ፡ የሆነውን ፡ ማሳየት ፡ አለበት ። ሌሎቹ ፡ ፍልስፍናዎች ፡ እንደዚህኛው ፡ ፍልስፍና ፡ ሙሉ ፡ በሙሉ ፡ ትክክለኛ ፡ አይሆኑም ። ስለዚህ ፡ በራሱ ፡ ባልሆነው ፡ በሌላ ፡ ፍልስፍና ፡ መሠረታዊ ፡ መመርያዎችና ፡ ትምህርቶች ፡ መሠረት ፡ በአንድ ፡ ጭብጥ ፡ ላይ ፡ የበላይነትን ፡ ቢያሳይ ፡ ስለ ፡ ትክክለኛ ነታቸው ፡ ጥርጥር ፡ ባለው ፡ መሠረታዊ ፡ መመርያዎች ፡ ይገለገላል ፡ ማለት ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ የሚሰጠው ፡ ፍርድ ፡ ከመጀመርያውኑ ፡ እንደ ፡ አልተሰጠ ፡ ይሆናል ። በተጨማሪም ፡ ከቃዲው ፡ የሚጠበቀው ፡ «አፈሴላዊውን» ፡ ወይም ፡ በፍልስፍናው ፡ ውስጥ ፡ በአብዛኛዎቹ ፡ የሚደገፈውን ፡ አስተያየት ፡ እንዲከተል ፡ ነው ። ይህንን ፡ ችላ ፡ ማለትና ፡ ደካማ ፡ የሆነውን ፡ ወይም ፡ አነስተኛ ፡ ድጋፍ ፡ ያለውን ፡ አስተያየት ፡ እንዲከተል ፡ አይፈቀድለትም ።¹⁰ በአጭሩ ፡ ቀጂው ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ ኢማሙን ፡ መከተል ፡ አለበት ። መንግሥቱ ፡ ቃዲውን ፡ ጠርቶ ፡ ከራሱ ፡ ፍልስፍና ፡ ውጭ ፡ የተገኙትን ፡

9. የሌላው ፡ ተርጓሚ ፡ አስተያየት ፡ በአንድ ፡ ዓይነት ፡ ጥያቄ ፡ ላይ ፡ ከራሱ ፡ ይልቅ ፡ ወደ ፡ እውነቱ ፡ የሚቀርብ ፡ መስሎ ፡ ከታየው ፡ ተርጓሚ ፡ አስተያየቱን ፡ ሲለውጥ ፡ አይችልም ፡ ማለት ፡ አይደለም ።

10. አል ፡ ባዳይ ፡ ሾል ፡ ፮ ፡ ገጽ ፡ ፩ ፡ ኢብን ፡ አብዲን ፡ ሾል ፡ ፪ ፡ ገጽ ፡ ፫፻፳፰ ።

መሠረታዊ : የሕግ : መመርያዎች : እንዲጠቀምባቸው : ወይም : ከራሱ : ፍልስፍና : ውስጥ : ደካማ : የሆነውን : አስተያየት : እንዲከተል : ማድረግ : ሕጋዊ : አይደለም : ብሎ : ሸርዓት : ይቆጥረዋል።¹¹ የቃዲ : መሾም : የሚመራው : ከራሱ : ፍልስፍና : ውጭ : የሆኑትን : የሌላ : ትምህርት : ቤቶች : ዶክትሪን : መከተል : አለበት : በሚል : ግዴታ : ቢሆን : ኖሮ : ሹመቱ : በቂ : ሆኖ : ይቆጠራል። ነገር : ግን : የተሰጠው : ሁኔታ : ከመጀመሪያውኑ : እንዳልነበር : ከመታየቱ : ሌላ : እንዲከተሏቸውም አይገደድም።¹²

በግብፅ : በሱዳንና : በሌላም : የእስላም : ሀገሮች : ውስጥ : ጎልቶ : ከሚታየው : ይልቅ : በኢትዮጵያ : ውስጥ : ጎልቶ : የሚታየው : ተግባር : የቀድሞውን : የሸርዓት : አስተያየት : ጠብቆ : ለማቆየት : የሚያደላ : ይመስላል። ቢሆንም : ኢትዮጵያ : ውስጥ : ያሉት : ፍርድ : ቤቶች : በዚህ : ተያሪ : ላይ : ያላቸው : እምነት : ቀጥለን : መልስ : ለምንሰጣቸው : በርከት : ያሉ : ጥያቄዎች : የሚያስነሳ : ይመስላል። በአንዱ : ፍልስፍና : መሠረታዊ : መመርያ : መሠረት : የተፈጸመ : ልውውጥ : በሌላው : ፍልስፍና : መሠረታዊ : መመርያ : መሠረት : ሲፈረድ : በከሳሽና : በተከሳሽ : ላይ : ከራሳቸው : ትምህርት ቤት ዶክትሪን : ውጭ : የሌላውን : ትምህርት : ቤት : መጠቀሙ : ትክክል : ነው : ወይስ : አይደለም : ብሎ : ማንም : ሰው : ይጠይቅ : ይሆናል። የአዲስ : አበባ : የሸርዓት : ፍርድ : ቤት : አባሎች : በእዚህ : ጥያቄ : ላይ : በዝርዝር : ተወያይተው : ነበር። ለዚህም : የተሰጠው : መልስ : በአጭሩ : እንደሚከተለው : ነው።

፩. በሱኒ : የሕግ : ፍልስፍና : ትምህርት : ቤቶች : መካከል : ያሉት : ልዩነቶች ከሸርዓ : መሰረታዊ : መመርያዎች : ጋር : እንደማይገናኙና : አብዛኛውን ጊዜ : የሚመለከቱትም : የከሳሽ : ወይም : የተከሳሽን : ፍልስፍና : ባይከተል ከፍ : ያለ : ለውጥ : በማያመጡበት : ዝርዝሮች : ላይ : ነው። የሱኒን : የሕግ : ፍልስፍና : በሺኢ : ተከታዮች : ላይ : ወይም : የሺኢን : በሱኒ : ላይ : የመጠቀም : ጥያቄ : ቢኖር : ኖሮ : አንድ : አንድ : ችግርና : ከፍትሕ : የራቀ : ውጤት : ይኖር : ነበር።

፪. ከሳሽ : ተከሳሽና : ቃዲው : በሚከተሉዋቸው : ፍልስፍናዎች : መካከል : ያለው : ልዩነት : አስፈላጊ : ሲሆን : ብዙውን : ጊዜ : ቃዲው : ውሳኔ : የሚሰጠው : በከሳሽ : ወይም : ተከሳሽ : ፍልስፍና : ደንቦች : መሠረት : ነው። የዋሊውን : (የሞግሊቱን) : ስምምነት : በማይጠይቅ : ፍልስፍና : ደንቦች : መሠረት : ስለተፈጸመ : የጋብቻ : ውል : በቂነት : ወይንም : ጋብቻው : በቂ : እንዲሆን : የዋሶችን : መገኘት : አስፈላጊ : የማያደርገው : ጥያቄ : በእነዚህ : ጉዳዮች : ላይ : የተለየ : ደንብ : ከአለው : ፍልስፍና : ተከታይ : ከሆነ : ቃዲ : ዘንድ : ቢቀርብ : ቃዲው : ጥያቄውን : የሚውስነው : በከሳሽ : ተከሳሽ : ፍልስፍና : ደንቦች : መሠረት : ነው። ይህ : የሚያሳየው : እንዲህ : ዓይነቱን : ደንብ : በመከተል : ከፍትሕ : ውጭ : የሆኑ : ውጤቶች : እንደ ማይኖሩ : ነው።

፫. ቋሚ : ሆነው : እንዲሰሩ : ከሚደረጉበት : ቀበሌ : ሕዝብ : መካከል : ቃዲዎችን : ለመመልመል : ከፍ : ያለ : ዝንባሌ : አንድ : ጊዜ : ነበር። ይህ : በከፊል :

11. ኢብን : አብዲን : ሾል. ፪ : ፖጽ : ፪፩ :
 12. ሃሺያት : አብን : አብዲን : አላ : ኤል : ዱር : ሾል. ፪ : ፖጽ : ፫፻፳፱ : እና : አል : ሙግኒ : ሾል. ፱ : ፖጽ : ፻፯።

በማናቸውም ፡ ቦታ ፡ ያለው ፡ ቃይ ፡ የሚናገረው ፡ ማድሃብ ፡ ሌላዎቹ ፡
ከሳሽና ፡ ተከሳሽ ፡ ከሚናገረው ፡ ጋር ፡ አንድ ፡ እንደሆነ ፡ ያረጋግጣል ።

ሌላው ፡ ጥያቄ ፡ የመጀመሪያውን ፡ ጉዳይ ፡ የወሰነው ፡ ቃይ ፡ ጉዳዩ ፡ በይግባኝ ፡
መልክ ፡ ከቀረበው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ ከአለው (ከአሉት) ፡ ቃይ ፡ (ቃይዎች) ፡ ፍል
ስፍና ፡ ቢለይ ፡ ስለሚያስከትለው ፡ ችግር ፡ ነው ። ይህ ፡ ዓይነት ፡ ነገር ፡ ሊሆን ፡ የሚ
ችል ፡ መሆኑንና ፡ በይግባኝ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱም ፡ ውስጥ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ፍልስፍና ፡
የማይከተሉ ፡ በርከት ፡ ያሉ ፡ ቃይዎች ፡ ቢኖሩ ፡ ነገሩ ፡ በይበልጥ ፡ መጥፎ ፡ ቅርጽ ፡
እንዲኖረው ፡ ያደርገዋል ። ጥብቅ ፡ በሆነው ፡ የሸርዓት ፡ አስተያየት ፡ መሠረት ፡ በቀ
ረበለት ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ውሳኔን ፡ ለመስጠት ፡ እያንዳንዱ ፡ ቃይ ፡ የራሱን ፡ ፍልስፍና ፡
መከተል ፡ አለበት ። ዋናው ፡ ቃይ ፡ ለዚህ ፡ ጥያቄ ፡ መልስ ፡ ሲሰጡ ፡ በቀረበለት ፡ ጉዳይ
ላይ ፡ የይግባኝ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ለማረጋገጥ ፡ የሚጥረው ፡ የመጀመሪያው ፡ ሥልጣን ፡
ያለው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የአስፈላጊውን ፡ ፍልስፍና ፡ ደንቦች ፡ በትክክል ፡ ተርጉሞቻቸው
ውና ፡ ተጠቅሞባቸው ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ነው ። ይህ ፡ ክስ ፡ በሚጀመርበት ፡ ፍርድ ፡
ቤት ፡ ውስጥ ፡ ለሚገኙት ፡ ከሳሽ ፡ ተከሳሽና ፡ ለቃይው ፡ ተክክለኛና ፡ በቂ ፡ መስሎ ፡ ይታያል ።
ቢሆንም ፡ ከላይ ፡ የተገለጸውን ፡ የቀድሞውን ፡ የሸርዓ ፡ አስተያየት ፡ ይቃወሙል ።

የሸርዓን ፡ ሕጎች ፡ ማደርጀት ።

የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ አስተሳሰብ ፡ በተቻለ ፡ መጠን ፡ እስላሞች ፡ በሚያከና
ውኗቸው ፡ የሃይማኖት ፡ ጉዳዮች ፡ ውስጥ ፡ ያለመግባት ፡ ነበር ። በ፲፱፻፴፩ና ፡
በ፲፱፻፴፯ ዓ.ም. የእስላም ፡ ፍርድ ፡ ቤቶችን ፡ ለማደርጀት ፡ የወጡት ፡ ሁለት ፡ ዓዎች፡¹³
ፍርድ ፡ ቤቶቹ ፡ ሊከተሉት ፡ ስለሚገባቸው ፡ ሕግ ፡ አያወሱም ፡ ነበር ። ይህም ፡
የአመጣው ፡ ውጤት ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ እንዲውል ፡ የሚደረገውን ፡ ሕግ ፡ መወሰኑና ፡ እድ
ገቱንም ፡ ሆነ ፡ መሻሻሉን ፡ የሚወስኑት ፡ ቃይዎችና ፡ የቀበሌው ፡ ኡላማዎች ፡ እንደ
ነበሩ ፡ ነው ። የሸርዓን ፡ ሕጎች ፡ ለማስተዳደር ፡ የእስላም ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ በሚገኙበት ፡
በሌላው ፡ የዓለም ፡ ክፍል ፡ የተባሉትን ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የሚያቋቁማቸው ፡ ሕግ ፡
ሊከተሉት ፡ የሚገባቸውን ፡ ማድሃብ ፡ ከመግለጹ ፡ ሌላ ፡ የተባለውን ፡ ማድሃብ ፡ ደን
ቦች ፡ ትተው ፡ የተሻሉትን ፡ የሌላ ፡ ማድሃብ ፡ ደንቦች ፡ ወይንም ፡ በሌላ ፡ በታወቁ ፡
የሕግ ፡ ሰዎች ፡ አስተያየት ፡ የተመሰረቱትን ፡ እንዴት ፡ ለመውሰድ ፡ እንደሚችሉ ፡
ይገልጻል ። በግብፅ ፡ የሸርዓ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ሕግ ፡ እንደሚለው ፡ «ሌላ ፡ አስተያየት ፡
እንዲጠቀሙ ፡ የሚያዝ ፡ ሕግ ፡ ከሌለ ፡ በስተቀር ፡ የሸርዓ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ በሃኒፋ ፡
ትምህርት ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ ጉልቶ ፡ በሚታዩው ፡ አስተያየት ፡ ይገለገላሉ» ። በኢራክ ፡
በቱኒዝና ፡ በሌላም ፡ በርከት ፡ ባሉ ፡ ሥፍራዎች ፡ ይህ ፡ መንገድ ፡ ተከታይነትን ፡ አግ
ኝቶ ፡ ነበር ። በሌላ ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ በሱዳንና ፡ በስሜን ፡ ናይጄርያ ፡ አስፈላጊ ፡ የሆ
ነው ፡ ሕግ ፡ የበላዩ ፡ ቃይ ፡¹⁴ ሴርኩሌር ፡ በመጻፍ ፡ ከተወሰነው ፡ የማድሃብ ፡ ደንቦች
ውጭ ፡ እንዲሰሩ ፡ ለማዘዝ ፡ እንዲችሉ ፡ ሥልጣን ፡ ይሰጠዋል ።¹⁵ ከተወሰነው ፡

13. አዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፲፮ ፡ ፲፱፻፴፯ ፡ ዓ.ም ፡ እና ፡ አዋጅ ፡ ቁጥር ፡ ፳፮ ፡ ፲፱፻፴፰ ፡ ዓ.ም.
14. ይህ ፡ በሕግ ፡ አስፈጻሚው ፡ ቅርንጫፍ ፡ ውስጥ ፡ የሸርዓን ፡ ክፍል ፡ ለሚመራው ፡ ሰው ፡ የሚሰጥ ፡ ማዕ
ረግ ፡ ነው ። በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ክፍል ፡ ያለው ፡ ዋና ፡ ጻኛ ፡ የአለውን ፡ ደረጃ ፡ እርሱም ፡ አለው ። በኢት
ዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ከርሱ ፡ ጋር ፡ እኩልነት ፡ ያለው ፡ ሥራ ፡ የዋናው ፡ ቃይ ፡ ሥራ ፡ ነው ።
15. ክፍል ፡ ፶፫ ፡ የእስልምና ፡ ሕግ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ድርጅትና ፡ የሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ዝርዝሮች ፡ ፲፱፻፲፩ ፡
ዓ.ም ፡ ተመልከት ።

የማድሃብ : ደንቦች : ለመውጣት : የሚያስችል : መንገድ : በአለበት : በማንኛውም : የእስላም : ሀገር : ጠባብና : ለተሻሻለው : ኤኮኖሚና : ሶሽያል:እድገት : እንቅፋት : የሚሆኑትን : ደንቦች : ለማሻሻል : ወይም : ጨርሶ : ለመተው : በተባለው : ዘዴ : ለመገልገል : ነገሩ : በሚመለከታቸው : ሀገሮች : ሙሉ : ዕድል : ተወስዶ : ነበር ።

ግብፅም ፣ ወንድም ፣ ሆነ ፣ ሴት ፣ ለመጋባት ፣ የሚያስችላቸውን ፣ ዝቅተኛውን ፣ ዕድሜ ፣ የሚወስኑትን ፣ ደንቦች ፣ የመጀመሪያ ፣ ይዘታን ፣ የሚወስኑትን ፣ ደንቦች ፣ ከማንኛውም ፣ ሰው ፣ አስቀድሞ ፣ ማንኛውንም ፣ ሀብት ፣ ለመያዝ ፣ የሚያስችሉትን ፣ ደንቦች ፣ የወራሾችን ፣ ቅርስ ፣ የሚመለከቱትን ፣ ደንቦች ፣ ማህጸን ፣ ውስጥ ፣ ስላለ ፣ ፅንሰ ፣ የሚመለከቱትን ፣ ደንቦች ፣ ወዘተ ፣ አሻሽለዋቸዋል ። በሱዳንም ፣ ጎልቶ ፣ ከሚታየው ፣ ከሃኒፋ ፣ ትምህርት ፣ ቤት ፣ አስተያየት ፣ እንዲርቁ ፣ በብዙ ፣ ጥያቄዎች ፣ ላይ ፣ የሚያዙ ፣ ከሃምሳ ፣ በላይ ፣ የሚሆኑ ፣ ሴርኩሌሮች ፣ ተላልፈው ፣ ነበር ። ከእነዚህም ፣ ጥያቄዎች ፣ ውስጥ ፣ አንዲት ፣ ልጃገረድ ፣ ያለ ፣ አባቷ ፣ ወይም ፣ ያለ ፣ ሞግዚቷ ፣ ፈቃድ ፣ ለማግባት ፣ እንድትችል ፣ በሴት ፣ ቁጥጥር ፣ ስር ፣ ባለ ፣ ቤት ፣ እንድትኖር ፣ ባል ፣ ሚስቱን ፣ ለማስገደድ ፣ መብት ፣ እንዳለው ፣ ልጆችን ፣ በጥብቅ ፣ የመቆጣጠር ፣ መብት ፣ ፅንሱ ፣ ማህጸን ፣ ውስጥ ፣ ስለሚቆይበት ፣ ጊዜ ፣ ወዘተ. የሚመለከቱ ፣ ነበሩ ፣ በቱኒስ ፣ ወንዱ ፣ በሚስት ፣ ላይ ፣ ሚስት ፣ ለማግባት ፣ እንዳይችል ፣ ወይም ፣ ብቻውን ፣ መፋታትን ፣ ለመወሰን ፣ እንዳይችል ፣ ጥብቅ ፣ ቁጥጥሮች ፣ ተደርገውበታል ። በእነዚህ ፣ ሁሉ ፣ ጉዳዮች ፣ የተፈለገው ፣ ለውጥ ፣ እንዲመጣ ፣ የተደረገው ፣ ከታዘዘው ፣ ማድሃብ ፣ ውስጥ ፣ አነስተኛ ፣ ድጋፍ ፣ ያለውን ፣ አስተያየት ፣ በመጠቀም ፣ ከሌላው ፣ ማድሃብ ፣ ከፍተኛ ፣ ድጋፍ ፣ ያለውን ፣ አስተያየት ፣ በመጠቀም ፣ ወይም ፣ መሪ ፣ በሆነው ፣ አሊም ፣ ወይም ፣ ዋናው ፣ ምንጫቸው ፣ ቀጥታ ፣ ከቁርጫንና ፣ ከሱና ፣ የሆኑትንና ፣ ከታወቁት ፣ ማድሃቦች ፣ ውጭ ፣ የሆኑትን ፣ አስተያየቶች ፣ በመጠቀም ፣ ነበር ። ነገር ፣ ግን ፣ በቅርቡ ፣ ከእነዚህ ፣ ውሳኔዎች ፣ ውጭ ፣ የመሄድና ፣ የሶሽያል ፣ የኤኮኖሚ ፣ ሁኔታዎች ፣ በአመጡቸው ፣ ለውጦች ፣ ላይ ፣ የሸርግን ፣ ደንቦች ፣ እንዲያገለግሉ ፣ ለማድረግ ፣ ዝንባሌ ፣ ነበር ። ለእነዚህ ፣ ጥሩ ፣ ምሳሌ ፣ የሚሆነው ፣ ከጥቂት ፣ ግመታት ፣ በፊት ፣ በኢራክና ፣ በቱኒስ ፣ የተላለፈው ፣ ሕግ ፣ ነው ፣ ሕጉም ፣ የመሾም ፣ ሥልጣን ፣ የተሰጣቸው ፣ ሰዎች ፣ ልጆች ፣ የጾታ ፣ ልዩነት ፣ ሳይደረግባቸው ፣ እኩል ፣ ውርስን ፣ ይካፍላሉ ፣ ይላል ። ይህ ከሴቷ ፣ ድርሻ ፣ ሁለት ፣ እጁን ፣ ለወንዱ ፣ የሚሰጠው ፣ በሸርግ ፣ ደንብ ፣ የተደረገው ፣ ለውጥ ፣ ተቀባይነትን ፣ በአገኘው ፣ በእስላም ፣ የሕግ ፣ ፍልስፍና ፣ ውስጥ ፣ ሆነ ፣ ወይም ፣ ውጭ ፣ በታወቀ ፣ አስተያየት ፣ የተመሠረተ ፣ አልነበረም ።

ኢትዮጵያ ፣ ውስጥ ፣ ያሉትን ፣ የእስላም ፣ ፍርድ ፣ ቤቶች ፣ አቋም ፣ አሁን ፣ ከተነጋገርንባቸው ፣ በሌላ ፣ የዓለም ፣ ክፍል ፣ ከአሉት ፣ ጋር ፣ ስናያቸው ፣ እነዚህ ፣ ፍርድ ፣ ቤቶች ፣ የሚገለገሉባቸው ፣ የእስላም ፣ ሕግ ፣ እንዲለውጣቸው ፣ የወጣ ፣ ምንም ፣ ዓይነት ፣ ሥነ ፣ ሥርዓት ፣ ስለሌለ ፣ ላልተወሰነ ፣ ጊዜ ፣ እንደአሉ ፣ ሳይለወጡ ፣ ይቀራሉ ፣ ወይንስ ፣ ይለወጣሉ ፣ በማለት ፣ መገረማችን ፣ አልቀረም ። ኢትዮጵያ ፣ ውስጥ ፣ ያሉት ፣ የእስላም ፣ ፍርድ ፣ ቤቶች ፣ ከሕግ ፣ ደንቦች ፣ ውስጥ ፣ የፈለጉትን ፣ ለመምረጥ ፣ ያላቸው ፣ ነፃነት ፣ ሕግ ፣ አውጪው ፣ በፈለገበት ፣ ጊዜ ፣ ጣልቃ ፣ ከሚገባባቸው ፣ ሥልጣን ፣ ከተሰጣቸው ፣ ፍርድ ፣ ቤቶች ፣ ይልቅ ፣ ከፍተኛ ፣ ይመስላል ፣ ብሎ ፣ መጀመሩ ፣ ትክክለኛ ፣ ይመስላል ። ከበላይ ፣ ቃዲውና ፣ ከሌሎችም ፣ በርከት ፣ ካሉ ፣ ቃዲዎች ፣ ጋር ፣ የተደረገው ፣ የቃል ፣ መጠይቅ ፣ ኢትዮጵያ ፣ ውስጥ ፣ የአሉት ፣ የእስላም ፣ ፍርድ ፣ ቤቶች ፣ የሚገለገሉበት ፣ ሕግ ፣ ጠለቅ ፣ ያለ ፣ የሕግ ፣ እውቀት ፣ ያለው ፣ ሰው ፣ ያወጣው ፣ ሕግ ፣ ተብሎ ፣ የሚጠራው ፣ እንደሆነ ፣ ለመረዳት ፣ ተችሏል ። እያንዳንዱ ፣ ቃዲ ፣ በሚከተላቸው ፣ ማድሃብ ፣ ላይ ፣ በርከት ፣ ያሉ ፣ መሪ ፣ የሆኑ ፣ አስተያየቶችና ፣

ትችቶች : አሉት = እነዚህ : ሥራዎች : የበዙ : አመታት : ዕድሜ : እንዳላቸውና : የአላቸውም : ሥልጣን : ተቀባይነት : የአገኘው : ያለ : አንዳች : ጥያቄ : ነው : አንድ : ፕሮብሌም : ቃዲው : ዘንድ : ሲቀርብ : የእራሱ : ማድሃብ : ውስጥ : ያሉትን : ገለጸ ዎች : ይመለከትና : ፕሮብሌሙን : የሚወስነው : በማድሃቡ : ውስጥ : ባለው : ጎልቶ : በሚታየው : አስተያየት : መሠረት : ነው : ለሌላ : አስተያየት : ምንም : ዋጋ : እንደማይሰጠውና : ጎልቶ : የሚታየውም : አስተያየት : ከተለወጠው : የኑሮ : ሁኔታ : ፍላጎትና : ምኞት : ጋር : አንድ : እንደሆነ : ወይም : እንዳልሆነ : የሚለው : ጥያቄ : አስፈላጊ : እንዳልሆነ : ተቆጥሮ : ይቀራል = ምክንያቱም : የሸርዓት : ሕጎች : «ለማናቸውም : ጊዜና : ለማናቸውም : ሰው : ጠቃሚ : ስለሆኑ» : ቃዲዎች : የቀበሌውን : ኡላማ : (ሕግ : ዐዋቂ) : ሥልጣንና : የእስላም : ፍርድ : ብቶች : የወሰኗቸው : ውሳኔዎች : አስፈላጊ : ከሆነው : ማድሃብ : የራቁ : ሲሆኑ : ወይም : በማድሃቡ : ውስጥ : ጎልቶ : የሚታየውን : አስተያየት : በትክክል : ሳይተረጉሙ : ሲቀሩ : ለመቃወም : መብት : እንዳላቸው : አምነው ይቀበላሉ = ቃዲዎች : ራሳቸውን : በማንኛውም : ማድሃብ : ሳይወሰኑ : ከሸርዓት : ውስጥ : ግትር : የማይመስሉትንና : ለዘመናዊ : ሁኔታ : የሚስማሙትን : ደንቦች : ለመምረጥ : በቴዎሪ : ነፃነት : እንዳላቸው : በቀላሉ : ያምናሉ = ከኢትዮጵያ : ጋር : የሚመሳሰል : ሁኔታ : የአላቸው : ሀገሮች : በሸርዓት : ላይ : ያደረጓቸውን : ለውጦች : ወስዶ : ለመጠቀም : እንደሚችሉ : ይናገራሉ = አስፈላጊ : በሆነው : ማድሃብ : ውስጥ : ጎልቶ : ከሚታየው : አስተያየት : መራቅ : ከኡላማው : ተቃውሞን : እንደሚያስከትልና : በጠቅላላው የእስላም : ሕዝብ : ዘንድ : ተቀባይነትን : ያጣል : የሚል : ፍራቻ : ያሰማሉ = ተልፈግ : (ለመሻሻል : መጣር) : ውስጥ : ከመግባታቸው : በፊት : ግልጽ : የሆነ : ሥልጣን : ወይም : መመሪያ : እንደሚያስፈልግ : አንድ : አንዳቸው : ይናገራሉ = በዚህ : ምክንያት : ኢትዮጵያ : ውስጥ : ያሉት : የእስላም : ፍርድ : ቤቶች : የሚገለገሉባቸው : የእስላም : ሕጎች : ሳይለወጡ : እንደ : ቆዩና : በይበልጥም : የሚያሳዩው : መሪ : ዝርዝሮችን : የያዘው : የአስፈላጊው : ማድሃብ : ደራሲዎች : በተባለው : ማድሃብ ውስጥ : ጎልቶ : የሚታየው : አስተያየት : ምን : እንደ : ሆነ : የሰጡትን : አስተያየት : ነው : መንግሥት : በሥራቸው : ጣልቃ : ባለመግባቱ : ያልተወሰነ : ነፃነት : የነበራቸው : ቃዲዎች : የሚገለገሉባቸውን : የሸርዓ : ደንቦች : ለማሳደግም : ሆነ : ለማሻሻል ምንም : ዓይነት : ጥረት : እንዳላሳዩ : ከእዚህ : ለመረዳት : እንችላለን = የሸርዓ : ቃዲዎችና : ኡላማዎች : በጠቅላላው : የድሮውን : ወግ : አጥብቀው : በመያዝ : ማንኛውንም : ለውጥ : የሚቃወሙ : መሆናቸውንና : ይህም : የሆነበት : ምክንያት : ማንኛውም : ለውጥ : የአላህን : ትእዛዛት : የሚቃወም : ውጤትና : የእርሱንም : ቁጣ : ያመጣል : ብለው : በመፍራት : ነው : ይህ : በኢትዮጵያ : ውስጥ : ብቻ : ያለ : ችግር : አይደለም = ልዩ : የሸርዓ : ፍርድ : ቤቶች : በሚገኙበት : በብዙ : ሀገሮች : ውስጥ : ያለው : አቋም : ይኸው : ነው : በብዙ : ሁኔታዎች : ላይ : ቃዲዎች : ባላቸው : መንገዶች : የሸርዓን : ደንቦች : ለማሳደግና : ለማሻሻል : ባለመጠቀማቸው : ድንገተኛና : አደገኛ : የሆኑትን : ለውጦች : እንዲያመጡ : በበለጠ : አስቸጋሪ : በሆኑት : የሕግ : ሥነ : ሥርዓቶች : እንዲጠቀሙ : አድርጓቸዋል = ለኢትዮጵያ : ሁኔታ : መፍትሔ : ይሆናል : ተብሎ : የሚታሰበው : በሱዳን : ላለው : ዋናው : ቃዲ : የተሰጠውን : ዓይነት : ስልጣን : ኢትዮጵያ : ውስጥ : ለሚገኙት : ዋናው : ቃዲ¹⁶ በመስጠት

16. እዚህ : ያለው : አንዱ : ችግር : አዋጅ : ቁጥር : ፳፮ : ፲፱፻፵፮ : ዓ.ም. የዋናው : ቃዲ : ተግባር : ባለማውሳቱ : ነው ፤ ስለዚህ : የተሾመ : ቃዲ : ቢኖርም : እንኳን : በሕግ : በኩል : ሥራው : የለም =

ነው ። ይህ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ውጤት ፡ ያመጣል ፡ ብዬ ፡ የአሰብኩት ፡ የኢትዮጵያ ፡ የእስላም ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ቃዲዎች ፡ በሸርዓ ፡ ሕጎች ፡ ላይ ፡ ለውጥን ፡ የሚያዝ፡ ወይንም ፡ የሚከለክል ፡ ሕግ ፡ ያለመኖን ፡ የተረገሙት ፡ የተባሉትን ፡ ለውጦች ፡ እንደሚከለክል ፡ አድርገው ፡ ስለሆነ ፡ ነው ። ከላይ ፡ በተሰጠው ፡ ሀሳብ ፡ መሠረት ፡ ሕጋዊ አንቀጽ ፡ እንደ ፡ ትእዛዝና ፡ እንደ ፡ ፈቃድ ፡ ይሰራል ። የሸርዓ ፡ ሕጎች ፡ ባለመወሰዳቸው ፡ ምክንያት ፡ ምንም ፡ የፍትሕ ፡ መጉደል ፡ ወይም ፡ ችግር ፡ እንዳልሰከተለ ፡ ደጋግሜ ፡ ብረዳም ፡ ችግሩ ፡ በውዴታም ፡ ሆነ ፡ በግዴታ ፡ በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ እጃደሚደርስ ፡ ለማንም ፡ ሰው ፡ ሳይሰማው ፡ አይቀርም ። ስለዚህ ፡ ለዚህ ፡ ችግር ፡ መፍትሔ ፡ አሁኑኑ ፡ መፈለግ ፡ አለበት ። የቃዲዎችና ፡ የናኤባዎች ፡ ጉባኤ ፡ ቤት ፡ የተቋቋመበትን ፡ ዓዋጅ ፡ ማሻሻል ፡ በጣም ፡ አስፈላጊ ፡ የሚያደርጉት ፡ ብዙ ፡ ምክንያቶች ፡ ስላሉ ፡ የተሻሻለው ፡ ዓዋጅ ፡ በሚከተሉት ፡ መስመሮች ፡ የተገለጹትን ፡ ቢጨምር ፡ ሳይሻል ፡ አይቀርም ።

«ዋናው ፡ ቃዲ ፡ በሕግ ፡ ሴርኩለር ፡ ወይም ፡ ማስታወሻ ፡ መሠረት ፡ ከአዘዘ ፡ ውሳኔው ፡ በሕጉ ፡ ሴርኩለር ፡ ወይም ፡ ማስታወሻ ፡ መሠረት ፡ ይፈጸማል ። ይህ ፡ ካልሆነ ፡ ግን ፡ የእስላም ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ውሳኔ ፡ የሚሰጡት ፡ ጉዳዩን ፡ በመጀመሪያ ፡ ደረጃ ፡ የሚያየው ፡ ቃዲ ፡ በሚከተለው ፡ የሕግ ፡ ፍልስፍና ፡ ውስጥ ፡ ተፈጻሚነት ፡ ባላቸው ፡ መሠረታዊ ፡ የመመሪያ ፡ ሀሳቦች ፡ ነው ።»

ይህም ፡ ማድሃብ ፡ ምርጫ ፡ በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ያለው ፡ አሠራር ፡ በመንግሥቱ ፡ ዘንድ ፡ በአፈሴል ፡ እንዲታወቅ ፡ ያደርገዋል ። እንዲሁም ፡ ጥልቅ ፡ አስተሳሰብና ፡ ድፍረት ፡ ያለው ፡ ዋናው ፡ ቃዲ ፡ የሌላ ፡ ሀገር ፡ የእስላም ፡ ህብረተሰብ ፡ የሚከተለውን ፡ በመቅሰም ፡ የሸርዓን ፡ ሕጎች ፡ እንዲያሳድግና ፡ ለማሻሻል ፡ እንዲችል ፡ ብዙ ፡ ዕድል ፡ ይሰጠዋል ።